

Fryslân

HISTORISCH TIJDSCHRIF

17DE JAARGANG | NUMMER 5 | SEPTEMBER 2011 | €4,-

STAVEREN 950 JAAR STAD

DRACHTSTER
VAART

BB-BUNKER
TE GROU

MELKRIJDERS
AUKE EN YKE

BB-bunker te Grou

Snelweg en spoorlijn lopen er vlak langs en dagelijks passeren duizenden mensen. Toch zullen maar weinigen deze plek vlakbij Grou bewust waarnemen. Een bosje met een zendmast, zal men in het voorbijgaan wel denken, niets bijzonders. Dat is een misvatting, want onder de bomen ligt één van de grootste civiele verdedigingsbunkers van Nederland. In diepe ongestoorde rust.

Deze maand vijftig jaar geleden, in september 1961, bezorgde de PTT bij ieder huis in Nederland een gele overheidsenvelop. Daarin zaten twee kaarten. Eén getiteld 'Wenken voor de bescherming van uw gezin en uzelf' en één met EHBO-instructies. Enkele weken later werd een Toelichting verspreid met aanvullende informatie hoe de bevolking zich kon beschermen tegen 'de Bom'. Schuilen onder trap of schrijfbureau werd daartoe aangeraden. Ook het in huis halen van een 'ijzeren noodvoorraad' levensmiddelen waaronder 'een sloopje met rijst' zou nuttig zijn. De reacties op de brochures varieerden van regelrechte paniek tot homerisch hoongelach. Niet eerder leidde een Rijksvoorlichtingsactie tot zó veel ophef. De Bescherming Bevolking veroverde zich er een vaste plek mee in het Nederlands geheugen.

Bescherming Bevolking

In de jaren vijftig en zestig was men er vast van overtuigd dat de Derde Wereldoorlog aanstaande was. De voorboden hiervan rommelden immers dreigend in de verte: de luchtbrug

op Berlijn (1948-1949), de oorlog in Korea (1952-1953), de opstand in Hongarije (1956) en, in augustus 1961, de bouw van de Berlijnse Muur. Ook de Cuba-crisis in 1962 was spannend en erg riskant. In 1963 veronderstelden militaire scenario's in geval van een aanval tachtig potentiële kerndoelen in Nederland en de dood van eenderde tot de helft van de Nederlandse bevolking. Om het aantal slachtoffers van de dreigende oorlog en de bijna onvermijdelijke atoombom zoveel mogelijk te beperken richtte de rijksoverheid in 1951 de Bescherming Bevolking op. Op basis van de ervaring met bombardementen uit de Tweede Wereldoorlog riep men een op militaire leest geschoeide civiele verdedigingsorganisatie in het leven. De BB had een kern van (ex-militaire) beroepskrachten, aangevuld met vrijwilligers en, later, 'noodwachtplichtigen'. De BB-organisatie werd voorzien van grondnulpuntbepalers, motorbrandspuiten, veldkeukens, dekens, pleisters en puinhappers. In het hele land werden atoomvrije commandobunkers gebouwd om na het grote offensief redding en herstel in goede banen te leiden. In Fries-

land waren dat er drie. Een hele grote bij Grou en twee kleinere in Sneek en Oranjewoud.

De bunker vanuit het noorden gezien. Rechts de A32 en het aquaduct onder het Prinses Margrietkanaal. (Foto Hoge Noorden)

Tragiek

De verwachte oorlog is gelukkig nooit uitgebroken. Maar mede daardoor is de BB een organisatie waar altijd een wat tragische sfeer omheen heeft gehangen. Opgezet met een nuttig doel voor ogen, leed de BB vanaf het

Communicatieruimte in de bunker. (Foto Stichting NCBB, fotograaf R. Smid)

Stafkamer met kaarten en links een 'situatiebord' met het beschikbare potentieel. (Foto Stichting NCBB, fotograaf R. Smid)

begin onder het feit dat de overheid er zo weinig mogelijk geld aan wilde spenderen. De politiek verantwoordelijken wisten namelijk zeer goed dat serieuze civiele verdediging in geval van een atoombom niet mogelijk zou zijn, maar durfden of wensten dat niet in het openbaar toe te geven. Opgeroepen noodwachtplichtigen lieten doorgaans in alles blijken liever overal elders te zijn dan deel te nemen aan de verplichte oefeningen. Begrijpelijk, want stimulerend is het natuurlijk niet om met brandslangen te spuiten op een bordje met daarop een stel rode vlam-

men getekend. Écht oefenvuur was te duur. Eigenlijk geloofde niemand dat er na een atoomaanval nog iets te beschermen of te redden zou zijn, dus scepsis over de BB leefde alom.

Commandopost Grou

De BB-bunker naast de snelweg Leeuwarden - Heerenveen bij Grou is gebouwd in 1965. De bunker is bedoeld als veilig onderkomen voor de Commissaris van de Koningin van Friesland en de burgemeester van Leeuwarden, alsmede voor de commandanten van het provin-

ciale en regionale centrum voor civiele verdediging, ieder met staf- en ondersteuningspersoneel. Vanwege deze concentratie van functies is het ondergrondse bouwwerk bijna 1100 vierkante meter groot. De bunker kan (nog steeds) hermetisch van de buitenwereld worden afgesloten en beschikt over een eigen energiecentrale, watervoorziening en luchtfilterinstallatie. In het gebouw zijn commandoruimten en kaartenkamers aanwezig, alsmede ruimtes voor het bedienen van telefoon, radio en sirenes. Vergaderzalen, slaapzalen en een kantine konden voor twee weken verblijf bieden aan 150 personen.

De bunker nu

In de jaren tachtig verliep de Koude Oorlog. Men verwachtte hier geen strijd meer. In 1984 is de BB daarom opgeheven. De operationele taken gingen over naar de brandweer en het Rode Kruis. Het reddingsmaterieel werd afgevoerd en de commandobunkers gingen op slot, ook die te Grou. Alleen in bijzondere omstandigheden werd nog van de daarin ondergebrachte noodtelefooncentrale gebruik gemaakt, zoals bij de zware sneeuwval in 1979 en de Elfstedentocht van 1985. Eind jaren negentig is de BB-bunker verkocht aan KPN. Die maakt voor het GSM-netwerk gebruik van de op de bunker geplaatste zendmast. De commandopost verkeert in goede staat en de inboedel is zelfs nog grotendeels aanwezig. Stoelen, tafels en bedden zijn voorhanden, kaarten van Friesland hangen aan de wand en de (ouderwetse) telefoons staan op de bureaus. Omdat de voormalige commandopost Grou een zeker historisch belang vertegenwoordigt, is het gebruik van de bunker neergelegd bij de stichting Nationale Collectie Bescherming Bevolking. Deze stichting richt zich op het in stand houden van goederen en archieven die verband houden met de Nederlandse civiele verdediging. De NCBB hoopt dat de commandopost in de toekomst regelmatig voor het publiek kan worden opengesteld. Zo'n bezoek zal als een tochtje met een tijdsmachine zijn. <

► Meer weten:

- B. van der Boom, *Atoomgevaar? Dan zeker B.B.*, Den Haag, 2000
- www.ncbb.nl/index.html
- www.bunkerpictures.nl/pictures/nederland/grou/